

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2022 06 16*

KETVIRTASIS SKYRIUS

NUTARIMAS

Peticija Nr. 61462/16
Laima ZIZEVIČIENĖ
prieš Lietuvą

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), 2019 m. sausio 8 d. posėdžiaujant komitetui, sudarytam iš:

pirmininko Paulo Pinto de Albuquerque,
teisėjų Egidijaus Kūrio,
Iulia Antoanella Motoc

ir *skyriaus kanclerio pavaduotojo* Andrea Tamietti,
atsižvelgdamas į 2016 m. spalio 14 d. pateiktą peticiją,
atsižvelgdamas į atsakovės Vyriausybės pateiktas pastabas ir pareiškėjos pateiktą atsakymą su pastabomis,
po svarstymo skelbia tokį nutarimą:

FAKTAI

1. Pareiškėja Laima Zizevičienė yra Lietuvos pilietė, gimusi 1964 m. ir gyvenanti Šilutėje. Pareiškėjai Teisme atstovavo Klaipėdoje praktikuojantis advokatas D. Cvetkovas.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybei (toliau – Vyriausybė) atstovavo jos atstovė K. Bubnytė-Širmenė.

A. Bylos aplinkybės

3. Šalių pateiktos faktinės bylos aplinkybės gali būti apibendrintos taip:

1. Aplinkybės, susijusios su 0,06 ha žemės sklypu

4. 1988 m. balandžio mėn. valdžios institucijos nusprendė skirti pareiškėjai 600 kv. m žemės sklypą (toliau – sklypas) namo individualiai statybai. Pareiškėja buvo įpareigota pateikti architektui gyvenamojo namo, kuris bus statomas sklype, projekto detales.

5. 1992 m. balandžio mėn. pareiškėja paprašė valdžios institucijų parduoti jai sklypą, o 1992 m. birželio mėn. buvo nuspręsta leisti pareiškėjai nusipirkti 0,06 ha žemės, kuria ji naudojosi, už 2 092 Rusijos rublius. Ši suma buvo nurašyta nuo pareiškėjos sąskaitos.

6. 1993 m. rugsėjo 3 d. Šilutės meras panaikino 1988 m. valdžios institucijų priimtą sprendimą (žr. šio nutarimo 4 punktą) ir suteikė pareiškėjai, kaip nebaigto statyti gyvenamojo namo savininkei, tą patį 0,06 ha žemės sklypą.

7. 1993 m. rugsėjo 10 d. tuometinis pareiškėjos vyras sutiko, kad jo sutuoktinė parduotų namą ir kitus sklype esančius pastatus. Tą pačią dieną pareiškėja pardavė namą, kurio baigtumas buvo 51 proc., rūši, garažą ir daržinę (viralinę) J. P. Pirkimo–pardavimo sutartyje nurodyta, kad pareiškėja prieš sudarydama sutartį gavo 9 573 litus (apytiksliai 2 773 eurus). Byloje nėra duomenų, ar apie pastatų pardavimą buvo informuotas Šilutės meras, ar pirkimo–pardavimo sutartis buvo įregistruota Registrų centre.

8. Tą pačią dieną, 1993 m. rugsėjo 10 d., pareiškėja ir meras sudarė sklypo nuomos sutartį trejiems metams, remdamiesi mero potvarkiu (žr. šio nutarimo 6 punktą). Atrodo, kad ši nuomos sutartis nebuvo pratęsta.

9. 1996 m. vasario mėn. valdžios institucijos nusprendė leisti J. P. įsigyti 0,0602 ha žemės, įskaitant 0,06 ha ginčijamos žemės, esančios po pastatais, įsigytais iš pareiškėjos, ir šalia jų. J. P. žemę įsigijo 1996 m. kovo 27 d. ir tą pačią dieną šis sklypas buvo įregistruotas jo vardu Registrų centre.

10. 1998 m. rugsėjo mėn. J. P. pardavė žemę ir pastatus A. Č.

11. 1999 m. birželio mėn. J. P., įgaliotas A. Č., išsiuntė raštą vietos notarui, prašydamas išsiųsti pareiškėjai pranešimą, kuriuo ji buvo raginama atlaisvinti gyvenamąjį namą ir garažą. Nurodyta, kad pareiškėja turėjo išsikraustyti per tris mėnesius, priešingu atveju bus pradėtas teismo procesas (žr. šio nutarimo 17 ir 18 punktus).

12. 1999 m. lapkričio mėn. Šilutės rajono savivaldybė nusprendė patvirtinti tam tikrų asmenų naudojamų žemės sklypų ribas ir dydžius, o pareiškėjai buvo patvirtintas 0,06 ha ploto žemės sklypas, kurį ji norėjo įsigyti. Buvo nurodyta, kad sklypas yra gyvenamosios paskirties.

13. 2000 m. gegužės 4 d. pareiškėja iš valstybės įsigijo žemės sklypą, esantį tuo pačiu adresu kaip ir J. P. anksčiau įsigytas žemės sklypas. Sutartis buvo sudaryta su Klaipėdos apskrities viršininko administracija. Tuo metu pareiškėja nieko nesumokėjo, nes 1992 m. jos sumokėta suma (kurią vis dar turėjo valdžios institucijos, žr. šio nutarimo 5 punktą) buvo konvertuota į 523 litus (maždaug 151 eurą) ir padengė žemės kainą. Tada pareiškėja paprašė Registrų centro įregistruoti sklypą jos vardu; ji nurodė, kad sklypas

skirtas gyvenamajai paskirčiai. 2000 m. gegužės 15 d. sklypas buvo įregistruotas pareiškėjos vardu.

14. 2003 m. A. Č. pardavė žemės sklypą ir pastatus A. Z., o jo paveldėtojas 2012 m. juos perpardavė D. D.

15. 2013 m. lapkričio mėn. pareiškėja kreipėsi į Nacionalinę žemės tarnybą (toliau – NŽT), prašydama paaiškinti, kaip tas žemės sklypas galėjo būti parduotas dviem asmenims pagal skirtingas teises nuostatas ir skirtingu laiku. 2013 m. gruodžio mėn. NŽT atsakė, kad valstybinė žemė ne žemės ūkio veiklai gali būti parduodama tik piliečiams, kurie yra privačių namų valdų savininkai, piliečiams, kuriems iki 1992 m. vasario 7 d. miestuose buvo suteikti žemės sklypai individualiems gyvenamiesiems namams statyti, ir „kitiems asmenims“. NŽT nurodė, kad pareiškėja pardavė nebaigtą statyti gyvenamąjį namą, garažą ir viralinę J. P. (žr. šio nutarimo 7 punktą). Nors nebebuvo pastatų savininkė, 2000 m. pareiškėja nusipirko sklypą (žr. šio nutarimo 13 punktą). Nebuvo patikrinta, ar pareiškėja buvo sklype esančių pastatų savininkė, nes sklypas jai buvo skirtas 1988 m. (žr. šio nutarimo 4 punktą), t. y. iki 1992 m. vasario 7 d. Kita vertus, J. P. buvo leista įsigyti tą patį sklypą, nes jis buvo sklype esančių pastatų savininkas. J. P. sklypas buvo įregistruotas Registrų centre kartu su jame esančiais pastatais (žr. šio nutarimo 9 punktą), o pareiškėjos sklypas nebuvo pažymėtas kadastro žemėlapyje ir nebuvo nurodyta, kad jame yra pastatų. Abi žemės pirkimo–pardavimo sutartys (J. P. ir pareiškėjos) buvo patvirtintos notaro. Klausimas, kuri pirkimo–pardavimo sutartis galioja, o kuri turi būti pripažinta negaliojančia, nepriklausė NŽT kompetencijai ir turėjo būti sprendžiamas teisme.

2. Teismo procesas dėl sklypo

16. 2014 m. gegužės 2 d. pareiškėja pradėjo teismo procesą. Ji paprašė atnaujinti terminą ieškiniui pateikti, nes buvo praleidusi ieškinio senaties terminą. Ji taip pat prašė teismo panaikinti 1993 m. jos ir J. P. sudarytą pirkimo–pardavimo sutartį ir vėlesnes – 1998, 2003 ir 2012 m. – J. P. ir kitų asmenų sudarytas pirkimo–pardavimo sutartis (žr. šio nutarimo 7, 10 ir 14 punktus). Pareiškėja prašė panaikinti 1996 m. valdžios institucijų priimtą sprendimą, kuriuo J. P. buvo leista įsigyti sklypą (žr. šio nutarimo 9 punktą). Pareiškėja teigė, kad J. P. per tris mėnesius neįregistravo 1993 m. pirkimo–pardavimo sutarties, o tai reiškia, kad pirkimo procedūra nebuvo užbaigta ir vėlesnės pirkimo–pardavimo sutartys turi būti pripažintos negaliojančiomis. Pareiškėja taip pat teigė, kad ji buvo apgauta parduodant pastatus, nes manė, kad sudaryta pirkimo–pardavimo sutartimi buvo siekiama užtikrinti jos tuometinio vyro pasiskolintos sumos grąžinimą J. P. Ji taip pat teigė, kad apie savo teisių pažeidimą sužinojo tik 2013 m., kai gavo NŽT atsakymą į savo užklausą (žr. šio nutarimo 15 punktą). Galiausiai ji teigė, kad nuo 1988 m. gyveno tuo pačiu adresu ir naudojosi sklypu. Nė vienas iš tariamų sklypo ir

pastatų pirkėjų nesiekė apginti savo nuosavybės teisių, o tai, jos manymu, neigiamai atsiliepė apie jų elgesį šioje byloje.

17. 2015 m. balandžio 7 d. Klaipėdos apygardos teismas atmetė pareiškėjos ieškinį, nes ji gerokai praleido nacionalinėje teisėje nustatytą senaties terminą (ieškinio senaties terminas pagal anksčiau galiojusį Civilinį kodeksą buvo treji metai, o pagal naująjį – dešimt metų, žr. šio nutarimo 25 punktą). Teismas nesutiko su pareiškėjos argumentu, kad apie savo teisių pažeidimą ji sužinojo tik 2013 m., kai gavo atsakymą iš NŽT (žr. šio nutarimo 15 punktą). Teismas nusprendė, kad pareiškėja savo turtą pardavė 1993 m., o tai buvo svarbiausia data jos byloje (žr. šio nutarimo 7 punktą). Teismo neįtikino argumentas, kad pareiškėja nesuprato 1993 m. sutarties pasekmių. Be to, 1999 m. ji buvo paprašyta atlaisvinti namą (žr. šio nutarimo 11 punktą), todėl ji turėjo suprasti, kad kiti asmenys turi teises į šį turtą. Dėl pirkimo–pardavimo sutarties įregistravimo teismas nusprendė, kad trejų mėnesių terminas netaikytinas, nes J. P. nusipirko nebaigtą statyti gyvenamąjį namą.

18. Pareiškėja pateikė apeliacinį skundą. 2016 m. sausio 18 d. Lietuvos apeliacinis teismas paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą. Teismas nusprendė, kad senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo teisės pareikšti ieškinį atsiradimo dienos. Kai asmuo teigė, kad apie pažeidimą sužinojo vėliau, teismas turėjo išnagrinėti, kada rūpestingas asmuo būtų sužinojęs apie šį pažeidimą (žr. šio nutarimo 28 punktą). Nagrinėjamu atveju pareiškėja nurodė, kad apie savo teisių pažeidimą ji sužinojo 2013 m., gavusi NŽT atsakymą (žr. šio nutarimo 15 punktą). Ji taip pat teigė, kad nė vienas iš pirkėjų neprašė jos išsikraustyti per daugiau nei dvidešimt metų. Teismas nesutiko su jos pozicija. Teismas nustatė, kad 1998 m. J. P. informavo pareiškėją, jog parduoda pastatus, o pareiškėja su tuo sutiko. Be to, J. P. nurodė, kad kelis kartus prašė pareiškėjos atlaisvinti pastatus. Teismas taip pat nustatė, kad 1999 m. birželio 24 d. ji gavo notaro patvirtintą pranešimą, kuriame buvo nurodyta, kad ji turi išsikelti iš namo ir atlaisvinti garažą (žr. šio nutarimo 11 punktą); todėl ji turėjo suprasti, kad kiti asmenys pretenduoja į nuosavybę. Pareiškėjos nurodytos aplinkybės, kad 1999 m. gavus pranešimą nebuvo imtasi jokių tolesnių veiksmų, nereiškia, kad ieškovė neturėjo pareigos elgtis rūpestingai. Jei ji manė, kad jos teisės yra pažeidžiamos, ji galėjo pareikšti ieškinį, kad pažeidimas būtų nutrauktas tuo metu. Teismas nurodė, kad pareiškėja nebuvo garbaus amžiaus, buvo įgijusi vidurinį išsilavinimą ir sutarties sudarymo metu – 1993 m. – dirbo parduotuvės vedėja. Teismas nustatė, kad pareiškėja apie galimą savo teisių pažeidimą turėjo žinoti 1993 m. ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip 1999 m. birželio 24 d., gavusi pranešimą, atlaisvinti namą. Tačiau teismo procesą ji pradėjo tik 2014 m. gegužės 2 d. ir praleido ieškinio senaties terminą (žr. šio nutarimo 16 punktą). Teismas taip pat nurodė, kad gali atnaujinti senaties terminą, jei jis praleistas dėl svarbių priežasčių. Tačiau pareiškėjos atveju teismas nusprendė, kad pareiškėjos argumentai, jog ji buvo apgauta sudarant

pirkimo–pardavimo sutartį su J. P., buvo nepagrįsti. Ieškovei nebuvo užkirstas kelias ginti savo teises per įstatymo nustatytą terminą.

19. Pareiškėja pateikė du kasacinius skundus, tačiau 2016 m. balandžio 18 ir 21 d. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas atsisakė juos priimti, nes juose nebuvo keliami svarbūs teisės klausimai.

3. Baudžiamasis procesas prieš J. P.

20. 1995 m. vasario mėn. pareiškėja buvo apklausta kaip liudytoja baudžiamojoje byloje prieš J. P. Apklausos metu ji nurodė, kad 1993 m. rugsėjo mėn. jos tuometinis vyras iš J. P. įmonės paėmė 20 000 litų (apie 5 792 eurų) paskolą. Pareiškėja ir jos vyras paskolą užtikrino įkeisdami žemės sklype esantį gyvenamąjį namą. Pareiškėja teigė, kad J. P. ją informavo, jog, norint užtikrinti paskolą, reikia sudaryti pirkimo–pardavimo sutartį. Kadangi gyvenamasis namas buvo įregistruotas ieškovės vardu, ji pasirašė pirkimo sutartį. Paskola nebuvo gražinta laiku ir J. P. verslo partneris pranešė pareiškėjai, kad namą reikia parduoti. Namas buvo įregistruotas J. P. vardu. Pareiškėja taip pat nurodė, kad kažkada į namą buvo atėjusios dvi moterys ir teiravosi dėl namo pirkimo, tačiau J. P. reikėjo atgauti paskolintas sumas grynaisiais, todėl pareiškėja negalėjo sutikti joms perleisti namo.

21. 1996 m. kovo mėn. valdžios institucijos nusprendė nutraukti baudžiamąją bylą J. P. atžvilgiu iš dalies. Valdžios institucijos nustatė, kad J. P. suteikė piliečiams paskolas ir kad šie piliečiai, sudarydami pirkimo–pardavimo sutartis su J. P., turėdavo faktiškai įkeisti savo nekilnojamąjį turtą. Negrąžinus paskolų, J. P. įregistruodavo pirkimo–pardavimo sutartis ir turtas tapdavo jo nuosavybe. Pareiškėja buvo vienas iš asmenų, kurių turtas tapo J. P. nuosavybe negrąžinus paskolos. Valdžios institucijos nustatė, kad J. P. dėl to neatliko jokių neteisėtų veiksmų.

22. 1996 m. rugpjūčio mėn. Kretingos rajono apylinkės teismas J. P. pripažino kaltu dėl neteisėto užsienio valiutos panaudojimo. Šis sprendimas nesujęs su paskola, kurią pareiškėjos vyras paėmė iš J. P. Lietuvos nacionaline valiuta.

4. Tolesni su sklypu susiję įvykiai

23. 2018 m. gegužės 22 d. NŽT pakvietė pareiškėją atvykti į 2018 m. gegužės 25 d. posėdį ir pareikšti savo nuomonę dėl galimo 2000 m. žemės pirkimo–pardavimo sutarties panaikinimo (žr. šio nutarimo 13 punktą) ir galimybės gauti teisingą kompensaciją.

24. 2018 m. gegužės 25 d. posėdžio protokole nurodyta, kad pareiškėja apie posėdį buvo informuota raštu ir telefonu, tačiau ji neatvyko. Tokiomis aplinkybėmis NŽT negalėjo savo iniciatyva panaikinti pirkimo–pardavimo sutarties.

B. Bylai reikšminga nacionalinė teisė ir praktika

25. Civilinio kodekso, galiojusio iki 2001 m. birželio 30 d., 84 straipsnyje buvo numatyta, kad bendrasis ieškinio senaties terminas yra treji metai. 2001 m. liepos 1 d. įsigaliojusiame naujajame Civiliniame kodekse bendrasis ieškinio senaties terminas pratęstas iki dešimties metų (1.125 straipsnis).

26. Ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (anksčiau galiojusio Civilinio kodekso 86 straipsnis ir naujojo Civilinio kodekso 1.127 straipsnio 1 dalis).

27. Ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti (naujojo Civilinio kodekso 1.131 straipsnio 1 dalis).

28. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad norint tinkamai įvertinti, kada prasideda ieškinio senaties termino eiga, pirmiausia reikia nustatyti objektyvų momentą, kada buvo pažeistos asmens teisės. Kartais objektyvus ir subjektyvus laiko momentai sutampa. Ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo apie savo teisių pažeidimą. Tais atvejais, kai asmuo teigia, kad apie savo teisių pažeidimą sužinojo ne pažeidimo dieną, bylą nagrinėjantis teismas turi išsiaiškinti, ar yra kokių nors įrodymų, kad buvo priešingai, ar, atsižvelgiant į pažeidimo pobūdį ir momentą, ieškovas apie jį sužinojo vėliau, nei tokioje pačioje situacijoje būtų sužinojęs apdairus ir rūpestingas asmuo. Jei asmuo nebuvo pakankamai apdairus ir rūpestingas, ieškinio senaties terminas turi būti skaičiuojamas nuo tos dienos, kai asmuo turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą. Subjektyvus pažeidimo supratimas siejamas su asmeniu – jis turi pateikti atitinkamus įrodymus, patvirtinančius, kada jis sužinojo apie pažeidimą (žr., pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 21 d. nutartį (Nr. 3K-3-362/2013)).

SKUNDAI

29. Pareiškėja skundėsi pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį, kad iš jos buvo atimta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, nes nacionaliniai teismai atmetė jos skundą remdamiesi tik ieškinio senaties terminu. Ji taip pat skundėsi pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį, kad valstybė suklydo perleisdama tą patį sklypą dviem asmenims ir taip pažeidė jos teisę į netrukdomą naudojimąsi savo nuosavybe.

TEISĖ

30. Pareiškėja skundėsi, kad jos teisė netrukdomai naudotis savo nuosavybe – sklypu – buvo pažeista dėl nacionalinių institucijų klaidos ir nacionalinių teismų atsisakymo nagrinėti jos ieškinį dėl suėjusio ieškinio senaties termino. Ji rėmėsi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi ir Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsniu.

Kiek tai reikšminga šiai bylai, šios nuostatos išdėstytos taip:

6 straipsnis

„Kai yra sprendžiamas tam tikro asmens civilinio pobūdžio teisių ir pareigų <...> klausimas, toks asmuo turi teisę, kad bylą <...> teisingai išnagrinėtų <...> teismas.“

Pirmojo protokolo 1 straipsnis

„Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo turi teisę netrukdomas naudotis savo nuosavybe. Iš nieko negali būti atimta jo nuosavybė, išskyrus tuos atvejus, kai tai yra būtina visuomenės interesams ir tik įstatymo nustatytais sąlygomis bei vadovaujantis bendraisiais tarptautinės teisės principais.

Tačiau ankstesnės nuostatos jokių būdu neriboja valstybės teisės taikyti tokius įstatymus, kokie, jos manymu, jai reikalingi, kad ji galėtų kontroliuoti nuosavybės naudojimą atsižvelgdama į bendrąjį interesą arba kad garantuotų mokesčių, kitų rinkliavų ar baudų mokėjimą.“

1. Šalių teiginiai

(a) Vyriausybė

31. Vyriausybė teigė, kad pareiškėja nuo pat pradžių puikiai žinojo, jog įsipareigojo sklypą naudoti gyvenamajai paskirčiai. Ji turėjo žinoti, kad negali naudotis pastatais, jei ne 1993 m., tai vėliausiai 1999 m., kai buvo paprašyta juos atlaisvinti (žr. šio nutarimo 7 ir 11 punktus). Teismai atsižvelgė į skirtingas datas, kada pareiškėja turėjo sužinoti apie tariamą jos teisių pažeidimą (žr. šio nutarimo 17 ir 18 punktus). Kadangi pareiškėja 1993 m. pardavė sklype esančius pastatus, ji turėjo atskleisti šią aplinkybę prieš gaudama leidimą įsigyti sklypą 2000 m. (žr. šio nutarimo 13 punktą). Vyriausybės nuomone, neatskleidusi šios esminės aplinkybės pareiškėja elgėsi nesąžiningai.

32. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjai niekaip nebuvo trukdoma pareikšti ieškinį, o jos ieškinį išnagrinėjo nacionaliniai teismai. Nacionalinių teismų sprendimai buvo pagrįsti ir nebuvo savavališki, o pareiškėja galėjo pateikti įrodymus ir argumentus, kurie, jos manymu, buvo būtini jos interesams apginti. Vyriausybė laikėsi nuomonės, kad ieškinio senaties terminas pareiškėjos byloje nebuvo taikomas savaime ir kad pareiškėjos argumentai buvo atidžiai išnagrinėti.

33. Galiausiai Vyriausybė teigė, kad tai, jog pareiškėja sumokėjo pinigus už sklypą gerokai anksčiau, nei buvo sudaryta žemės sklypo pirkimo–

pardavimo sutartis, nesusiję su Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnio taikymu.

(b) Pareiškėja

34. Pareiškėja teigė, kad valdžios institucijos tą patį sklypą pardavė dviem skirtingiems asmenims ir įregistravo abiejų jų nuosavybės teises Registru centre. Kai pareiškėja bandė išspręsti susidariusią situaciją, teismai atsisakė nagrinėti jos skundą iš esmės, nes buvo suėjęs ieškinio senaties terminas. Pareiškėja teigė, kad sklypas oficialiai tebe priklausė dviem asmenims ir kad situacija nebuvo išspręsta. Valdžios institucijų pasiūlymas išspręsti situaciją panaikinant jos ir valstybės sudarytą žemės pirkimo–pardavimo sutartį (žr. šio nutarimo 23 punktą) buvo netinkamas, nes, jos teigimu, jis negalėjo išspręsti ginčo iš esmės.

35. Pareiškėja teigė, kad 1993 m. pastatų pirkimo–pardavimo sutartis (žr. šio nutarimo 7 punktą) buvo fiktyvi. Atsižvelgdama į tai, pareiškėja mano, kad tam tikrą reikšmę turi tai, jog J. P. buvo nuteistas už neteisėtą užsienio valiutos naudojimą (žr. šio nutarimo 22 punktą).

2. Teismo vertinimas

(a) Skundas pagal Konvencijos 6 straipsnį

36. Dėl pareiškėjos skundo pagal Konvencijos 6 straipsnį Teismas pažymi, kad pareiškėja teigė, jog teismai atsisakė nagrinėti jos skundą dėl suėjusio ieškinio senaties termino.

37. Teismas pažymi, kad ieškinio senaties terminų vaidmuo yra labai svarbus, kai jie aiškinami atsižvelgiant į Konvencijos preambulę, kurios atitinkamoje dalyje skelbiama, kad teisės viršenybė yra Susitariančiųjų Valstybių bendro paveldo dalis (žr. *Dacia S.R.L. prieš Moldovą*, Nr. 3052/04, § 75, 2008 m. kovo 18 d., ir *Bogdel prieš Lietuvą*, Nr. 41248/06, § 80, 2013 m. lapkričio 26 d.). Teismas taip pat pakartoja, kad nacionalinės teisės aktų aiškinimo problemas pirmiausia turi spręsti nacionalinės valdžios institucijos, visų pirma teismai. Teismo vaidmuo apsiriboja patikrinimu, ar tokio aiškinimo pasekmės yra suderinamos su Konvencija. Tai ypač taikytina teismams aiškinant procesinio pobūdžio taisykles, pavyzdžiui, dokumentų pateikimo ar apeliacinių skundų pateikimo terminus (žr. *Dumitru Gheorghe prieš Rumuniją*, Nr. 33883/06, § 26, 2016 m. balandžio 12 d., ir jame pateiktas nuorodas).

38. Tai, kas išdėstyta pirmiau, reiškia, kad ieškinio senaties termino buvimas *per se* nėra nesuderinamas su Konvencija. Konkrečiu atveju Teismas turi įsitikinti, ar aptariamo termino pobūdis ir jo taikymo būdas yra suderinami su Konvencija. Tai, be kita ko, reiškia, kad, atsižvelgiant į atitinkamus teisės aktus ir teismų praktiką bei konkrečias aplinkybes, pareiškėjai turėjo būti įmanoma numatyti ieškinio senaties termino taikymą (žr. *Kamenova prieš Bulgariją*, Nr. 62784/09, § 48, 2018 m. liepos 12 d.).

39. Šioje byloje Teismas iš pradžių pažymi, kad pareiškėja neteigė, jog nacionalinių teismų praktikoje buvo kokių nors neatitikimų; ji tik tvirtino, kad nacionaliniai teismai neteisingai taikė nacionalinę teisę.

40. Teismas pažymi, kad pagal anksčiau galiojusio Civilinio kodekso 86 straipsnį ir naujojo Civilinio kodekso 1.127 straipsnio 1 dalį teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą (žr. šio nutarimo 26 punktą). Todėl Teismas mano, kad nacionaliniai teismai teisėtai taikė šį ieškinio senaties terminą pareiškėjos byloje. Ieškinio senaties terminu taip pat buvo siekiama teisėto tikslo, t. y. užtikrinti teisinį tikrumą ir baigtinumą turtinių ginčų srityje. Be to, niekas nerodo, kad nacionaliniai teismai savavališkai taikė minėtą terminą. Teismas pažymi, kad nacionaliniai teismai atidžiai išnagrinėjo pareiškėjos faktinius argumentus, kodėl ji nepareiškė ieškinio anksčiau, ir nustatė, kad ji turėjo galimybę pareikšti ieškinį nacionaliniams teismams per atitinkamą laiką (žr. šio nutarimo 17 ir 18 punktus). Svarbiausia, jie pastebėjo, kad pareiškėjos ieškiny buvo pateiktas tik 2014 m., t. y. praėjus beveik dvidešimt vieniems metams po to, kai ji pardavė pastatus J. P., beveik penkiolikai metų po to, kai notaras oficialiai paprašė jos atlaisvinti pastatus, ir beveik keturiolikai metų po to, kai ji sudarė žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį (žr. šio nutarimo 7, 11 ir 13 punktus).

41. Dėl pareiškėjos skundo, kad nacionaliniai teismai neišnagrinėjo jos bylos iš esmės, Teismas pažymi, kad nepareikšdama ieškinio nacionaliniams teismams per vidaus teisėje nustatytą ieškinio senaties terminą (žr. šio nutarimo 25 punktą) – o iš turimų įrodymų matyti, kad ji niekada nei nacionaliniuose teismuose, nei Teisme neteigė, kad ieškinio senaties terminas buvo nepakankamai aiškus ar nenumatomas, – pareiškėja atsidūrė tokioje padėtyje, kurioje rizikavo, kad jos ieškiny bus pripažintas pavėluotu. Lietuvos valdžios institucijos negali būti kaltinamos dėl to, kad pati pareiškėja nesiėmė veiksmų per įstatymo nustatytą terminą.

42. Atsižvelgdamas į taikytinas teises nuostatas ir turėdamas omenyje ribotus Teismo įgaliojimus nagrinėti tariamas nacionalinių valdžios institucijų padarytas fakto ar nacionalinės teisės aktų aiškinimo klaidas, Teismas nemato pagrindo pakeisti Lietuvos teismų išsakytos nuomonės.

43. Vadinas, pareiškėjos skundas pagal 6 straipsnį yra akivaizdžiai nepagrįstas ir todėl turi būti atmestas pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą ir 4 dalį.

(b) Skundas pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį

44. Dėl skundo pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį Teismas pakartoja savo nusistovėjusią praktiką, kad visi skundai, kuriuos ketinama pateikti tarptautiniu lygmeniu, turėjo būti nagrinėjami atitinkamuose nacionaliniuose teismuose, bent jau iš esmės ir laikantis nacionalinėje teisėje nustatytų formalių reikalavimų ir terminų (žr. tarp daugelio kitų šaltinių *Azinas prieš Kiprą* [DK], Nr. 56679/00, § 38, ECHR 2004 III).

45. Grįžtant prie šios bylos, Teismas pakartoja savo išvadą, kad pareiškėjos skundas nacionaliniuose teismuose nebuvo išnagrinėtas, nes ji į teismus kreipėsi per vėlai (žr. šio nutarimo 17 ir 18 punktus). Todėl jos skundas buvo atmestas dėl procedūrinių priežasčių ir nebuvo išnagrinėtas iš esmės.

46. Tokiomis aplinkybėmis, kai procedūrinių taisyklių nesilaikymas yra atsisakymo suteikti teisinės gynybos priemonę priežastis, Teismas negali laikyti, kad reikalavimas dėl nacionalinių teisinės gynybos priemonių panaudojimo buvo įvykdytas (be daugelio kitų šaltinių, žr. *Craxi prieš Italiją* (nutarimas), Nr. 63226/00, 2001 m. birželio 14 d., su tolesnėmis nuorodomis). Todėl Teismas konstatuoja, kad pareiškėja nepanaudojo nacionalinių teisinės gynybos priemonių. Vadinasi, pareiškėjos skundas pagal Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnį turi būti paskelbtas nepriimtiniu pagal Konvencijos 35 straipsnio 1 ir 4 dalis.

Dėl šių priežasčių Teismas vienbalsiai

skelbia peticiją nepriimtina.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2019 m. sausio 31 d.

Andrea Tamietti
Kanclerio pavaduotojas

Paulo Pinto de Albuquerque
Pirmininkas